

κτῆρος τῶν συμπολιτῶν σας καὶ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐκδικοῦνται... Δὲν ἤθελε ἀρὰ γε νὰ ὑποδηλώσῃ τοῦτο ὁ νομάρχης ;

— Εἶναι δυνατὸν νὰ νομίζετε, μὴς Λυδία!... » καὶ ὁ Ὅρσος ἐγένετο κάτωχρος, ὡς νεκρός.

— Ὅχι, κύριε Δέλλα Ρέββια, ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Λυδία. Εἰξεύρω ὅτι εἴθε εὐπατρίδης συναισθανόμενος ἐντελῶς τὰ ὑπὸ τῆς τιμῆς ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα. Σεῖς αὐτὸς μοι ἔχετε εἶπη, ὅτι ἐν τῇ πατρίδι σας μόνος ὁ ὄχλος ἐμμένει εἰς τὸ ἔθιμον τῆς βενδέττας... ὅπερ ἐπεικῶς κρίνοντας θεωρεῖτε ὡς τρόπον μονομαχίας...

— Καὶ ἐνομίσατε λοιπὸν, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ γείνω ποτὲ δολοφόνος ;

— Ἐπειδὴ περὶ τούτου ὁ λόγος, κύριε Ὅρσο, θὰ ἐπέισθητε βεβαίως, ὅτι οὐδένα ἔχω περὶ ὑμῶν δισταγμὸν, σὰς ὠμίλησα δέ, ἐξηκολούθησε νεύουσα κάτω τοὺς ὀφθαλμούς, διότι ἐσκέφθη ὅτι ἐπανελθόντες εἰς τὴν πατρίδα σας, καὶ περιεστοιχησμένοι ἀπὸ προλήψεις βαρβάρους, θὰ εὐχαριστηθῆτε μανθάνοντες, ὅτι ὑπάρχουσιν οἱ τιμῶντες κατ' ἄξιαν τὸ θάρρος σας πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν τοιούτων προλήψεων.— Ἄλλ' ἄρκεϊ, εἶπεν ἐγερθεῖσα, ἄς μὴ γίνεται πλέον λόγος περὶ τοιούτων ἐλεεινῶν πραγμάτων· μοῦ προξενοῦσι κεφαλαγίαν, ἄλλως δὲ καὶ ἡ ὥρα ἐπέρασεν. Ἐλπίζω ὅτι θὰ μὲ συγχωρήσατε δι' ὅσα εἶπα. Καλὴν νύκτα, κατὰ τὸν ἀγγλικὸν τρόπον.» Καὶ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν δεξιάν.

Ὁ Ὅρσος ἔθλιψεν αὐτὴν συγκεκλινημένος.

« Δεσποσύνη, εἶπε περιλύπως, σὰς ὁμολογῶ, ὅτι ἐνίοτε αἰσθάνομαι νὰ ὑποκαίωσι τὴν ψυχὴν μου τὰ ἔμφυτα πάθη τοῦ τόπου μου. Ὅσακις συλλογισθῶ τὸν δυστυχῆ πατέρα μου... τότε ἀπαίσιοι στοχασμοὶ μὲ καταλαμβάνουσιν. Ἄλλ' ἔνεκα ὑμῶν ἀπηλλάγην αὐτῶν διὰ παντός. Σὰς εὐχαριστῶ, σὰς εὐχαριστῶ ! »

Ἐμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ· ἀλλὰ ἡ μὴς Λυδία ἔρριψε κοχλιάρι ν τείου, ὃ δὲ κρότος αὐτοῦ ἀφύπνισεν τὸν συνταγματάρχην.

« Δέλλα Ρέββια, εἶπεν οὗτος, αὔριον εἰς τὰς πέντε θὰ εἴμεθα διὰ τὸ κυνήγι. Νὰ ἔλθητε ἐγκαιρως.

— Μάλιστα, κύριε συνταγματάρχα.»

[Ἐπεται συνέχεια.]

Εἶν' οἱ θεοί, ὡς λέγει ὁ Ἐπίχαρμος, γῆ, ἥλιος, ἀστέρες, ὕδωρ, ἄνεμοι· ἀλλὰ φρονῶ πῶς μόνον χρήσιμοι θεοὶ εἶν' εἰς ἡμᾶς ὁ ἀργυρός καὶ ὁ χρυσός· ἂν τοῖς ἰδρύσῃς εἰς τὸν οἶκόν σου βωμόν, θὰ ἔχῃς παραχρήμα ὃ τι εὐχῆθῃς, ἀγρόν, οἰκίαν, δούλους, ἀργυρώματα, κτ' ὃ τι ποθήσῃς· μόνον δίδε ἀφειδῶς, καὶ τοὺς θεοὺς θὰ ἔχῃς ὑπηρετάς σου.

(Μένανδρος)

ΟΙ ΦΡΑΓΚΟΙ ΕΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩΙ

ΥΠΟ Η. F. Tozer.

Μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τριῶν ἐτῶν καὶ ἡμίσεος ὁ Γουλιέλμος Σαμπλίττης ἀνεκλήθη εἰς Γαλλίαν ἔνεκα τῆς εἰδήσεως τοῦ θανάτου τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου καθίστατο ἀναγκαῖον νὰ παραστῇ αὐτοπροσώπως ὅπως ἀπαιτήσῃ τὴν κληρονομίαν του. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἴδιοι αὐτοῦ υἱοὶ δὲν ἦσαν ἀκόμη ἐν ἡλικίᾳ, διώρισε τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Οὐγον ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ ἢ βαίλον ἐν Μωρέᾳ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ καὶ ἔπειτα ἀπέπλευσεν εἰς Ἰταλίαν. Ἀλλὰ βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ὁ Οὐγος Σαμπλίττης ἀπέθανεν, εἰς δὲ τὸ γεγονός τοῦτο ἐπηκολούθησεν ἀμέσως κατόπιν ἡ εἶδησις ὅτι ὁμοίως ἠρπάγη ὑπὸ θανάτου αὐτὸς ὁ Γουλιέλμος ἐν Ἀπουλίᾳ. Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρτισυστάτου καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ ὀργανωμένου κράτους. Κατ' αὐστηρὰν τινα ἐρμηνείαν φεουδαλικῶν δικαίων, ὃ τοῦ Γουλιέλμου πρεσβυτάτος υἱὸς κατέστη κληρονόμος τῆς ἡγεμονίας, ἀπέκειτο δὲ εἰς τοὺς ἐν Γαλλίᾳ ἀντιπροσώπους αὐτοῦ νὰ στείλωσι πράκτορα αὐτῶν ὡς διοικητὴν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀνηλικιότητός του. Ἐν δὲ μεταγενεστέρῳ χρόνῳ περιεφέροντο διηγήσεις, ἄλλως μὴ ἐπικυρούμεναι ὑπὸ τῆς αὐθεντικῆς ἱστορίας, καθ' ἃς ὁ Γοδοφρέδος Βιλλαρδουῖνος διωρίσθη τοποτηρητῆς καὶ κατώρθωσε διὰ δόλου ἢ βίας νὰ προλάβῃ τὸν ἀπαιτητὴν ἀπὸ τοῦ νὰ παρουσιασθῇ ἐντὸς τοῦ ὀρισμένου χρόνου. Ἄλλ' οἱ ἱππῶται οἱ ὑπὸ τὸν Σαμπλίτην ὑπηρετήσαντες καὶ νῦν ἀπολαμβάνοντες τοὺς καρπούς τῶν ἀγῶνων αὐτῶν συνησθάνθησαν ὅτι οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἢ παρ' ἀσθενοῦς χειρὸς διοικήσις ἤθελε ρίψει αὐτοὺς εἰς τὸν ἄλθρον, αὐτὸς δὲ ὁ Βιλλαρδουῖνος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φέρῃ νὰ ἐκφυγῇ ἢ εὐκαιρία τοῦ νὰ καταλάβῃ τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους εἰς οὗ τὴν ἰδρύσιν συνετέλεσεν εἶπερ τις καὶ ἄλλος. Βέβαιον δ' εἶνε ὅτι τανῦν παρουσιάσθη καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν ἄλλων τιμαριούχων ὡς ἀρχηγός αὐτῶν, καθότι ἦδη ἐν ἔτει 1210 εὐρίσκομεν αὐτὸν διοικῶντα τὴν ἡγεμονίαν καὶ φέροντα τὸν τίτλον πρίγκιπος τῆς Ἀχαΐας. Ἡ δ' ἀνύψωσις αὐτοῦ ἠνεγκεν ἀμέσως καρπούς. Λέων ὁ Σγουρός, ὃ ἐν Κορίνθῳ κατὰ τῶν Φράγκων ἀμυνόμενος, ὅτε οὗτοι τὸ πρῶτον ἐπέδραμον κατὰ τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τὸν βασιλέα Βονιφάτιον, εἶχεν ἦδη ἀποθάνει, τὴν δὲ πόλιν ταύτην μετὰ καὶ τοῦ Ἄργου καὶ Ναυπλίου εἶχε καταλάβει ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου Μιχαήλ, ἀναθεὶς τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεόδωρον, στρατηγὸν γενναῖον καὶ πεπειραμένον, ὅστις καὶ κατώρθωσεν ἐπὶ τινα χρόνον νὰ στρέψῃ τὸ ῥεῦμα τῆς τύχης ὑπὲρ

τῶν Ἑλλήνων. Κατ' αὐτοῦ προεχώρησεν ἀμέσως ὁ Γοδοφρέδος, πείσας δὲ τὸν Ὄθωνα de la Roche, μέγαν κύριον τῶν Ἀθηνῶν, νὰ συστρατεύσῃ ἑαυτῷ, ἐπολιόρησε τὴν Κόρινθον καὶ ἐξεπύρθησε τὴν πόλιν ταύτην· μετὰ δὲ ταῦτα, βοηθούμενος ὑπὸ βενετικῶν γαλερῶν, κατέλαβε τὸ ὄχυρόν Ναύπλιον καὶ τέλος τὸ Ἄργος, συνθηκολογῆσαν ἐν ἔτει 1212. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὰ μόνα μέρη τῆς Πελοποννήσου τὰ μὴ ὑποκείμενα εἰς τοὺς ἀπὸ δυσμῶν κατακτητὰς ἦσαν ὁ λιμὴν τῆς Μονεμβασίας, κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν γωνίαν τῆς χερσονήσου, καὶ τὰ ὄρεινά διαμερίσματα τῆς Λακωνίας. Ὡς ἀνταμοιβὴν δὲ διὰ τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ πρὸς ἐπίτευξιν τῶν κατακτήσεων τούτων ὁ Ὄθων de la Roche ἔλαβε τὸ Ἄργος καὶ τὸ Ναύπλιον ὡς τιμᾶριον, τὸ δὲ προνόμιον τοῦτο ἐπεφυλάχθη καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτοῦ. Καὶ ἡ Κόρινθος δὲ, ἣτις ἐγένετο ἔδρα Λατίνου ἀρχιεπισκόπου, ὡς ἐκ τῆς ἀπικισμένης αὐτῆς θέσεως ἐξεχωρίσθη τοῦ ὑπολοίπου τῆς ἡγεμονίας. Οὕτω δὲ, ἐπειδὴ καὶ ἡ Κορώνη μετὰ τῆς Μεθώνης κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν Βενετῶν, ἀμφότεραι αἱ χερσονήσοι τῆς Πελοποννήσου, ἢ τε βορειοανατολικὴ καὶ νοτιοδυτικὴ, εὐρίσκουσι μικρὰν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ φραγκικοῦ κράτους.

Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον ἡ ἡγεμονία ὀργανώθη ἐπὶ φεουδαλικῶν βάσεων· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐν τοῖς λοιποῖς κράτεσι τοῖς ἰδρυθέσιν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἐν τῇ ἀνατολικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἡ διοίκησις διωργανώθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀσσιζῶν τῆς Ῥωμανίας, συνταχθεῖσων κατὰ τὸ πρότυπον τῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, τοῦ κοινοῦ τούτου κώδικος τῶν λατινικῶν κρατῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ ταῖς ὁμόροις αὐτῇ χώραις, ἐνταῦθα διεργουμένη κατὰ τὰ συνήθεα τῆς Καμπανίας, εἰς ἣν χώραν ἀνήκον ὁ τε Σαμπλίττης καὶ ὁ Βιλλαρδουῖνος. Κατὰ ταῦτα ἰδρύθη ἐν τῇ χώρᾳ ἀριθμὸς τις βαρωνῶν, ὧν οἱ κύριοι εἶχον τιμᾶρια ἀφιερωθέντα αὐτοῖς κατὰ λόγον τῆς σημασίας τῆς θέσεως ἢν ὑπεχρεοῦντο νὰ ὑπερασπίσωσιν, ἐν ᾧ ἀφ' ἐτέρου οὗτοι ὑποχρεοῦντο νὰ ὑπηρετῶσιν ἐφ' ὀρισμένον χρόνον ἐκάστου ἔτους ἐν τε τῇ φρουρᾷ καὶ ἐν ταῖς στρατείαις. Τὰς δὲ ὑποθέσεις τῆς ἡγεμονίας ἐμελλε νὰ διοικῆ παραμέντον, ἐν δὲ τῇ διοικήσει τῶν τῆς δικαιοσύνης τὰ δικαστήρια ἦσαν διεργουμένα κατὰ τοὺς γαλλικοὺς θεσμούς, ἀλλ' αἱ Ἀσσιζαί τῆς Ῥωμανίας ἐγένοντο ἀποδεκταὶ ὡς ὁ νόμιμος κώδικξ. Ὁ φυσικὸς σχηματισμὸς τῆς Πελοποννήσου, περιεχούσης πολλὰς κοιλάδας χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων ὑπ' ὕψηλῶν ὄρεων, ἦτο ἐξαιρέτως πρόσφορος πρὸς τὸν φεουδαλικὸν ὀργανισμὸν, ὡς τὸ πάλαι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἀνεξαρτήτων πόλεων. Κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀχαΐας ἰδρύθησαν δύο βαρωνεῖαι, ἡ τῆς Βοστίτζης ἐντὸς τοῦ

στενοῦ τοῦ κορινθιακοῦ κόλπου καὶ ἡ τῶν Πατρῶν ἐκτὸς αὐτοῦ, ἀντίστοιχοι δὲ πρὸς αὐτὰς ἐν μέσῳ τῶν κατὰ τὴν μεσογαίαν ὄρεων ἔκειντο αἱ βαρωνεῖαι τῶν Καλαβρῦτων καὶ τῆς Χαλανδρίτζας. Ἡ χώρα τῆς Ἡλίδος ἀφιερώθη τῷ πρίγκιπι ὡς κτῆσις αὐτοῦ, ἡ δὲ κυριωτάτη αὐτῆς πόλις, ἡ Ἀνδραβίδα, κατέστη ἡ πρωτεύουσα τῆς ὅλης ἡγεμονίας· ἀφ' οὗ δὲ χρόνου ὁ Βιλλαρδουῖνος ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν, τὸ τιμᾶριον τῆς Καλαμάτας συνηνώθη μετ' αὐτῆς ὡς νόμιμος κτῆσις τῆς οἰκογενείας του. Ἄλλ' αἱ δύο σπουδαιόταται τῶν βαρωνεῶν ἦσαν ἡ Ἀκοβα καὶ ἡ Καρύταινα, εἰς ἃς ἀφιερώθησαν εἴκοσι τέσσαρα καὶ εἴκοσι δύο τιμᾶρια. Ἐκειντο δ' αὐταὶ ἐκατέρωθεν ἐν τῇ τραχεῖᾳ ὄρεινῇ χώρᾳ τῆς νοτιοδυτικῆς Ἀρκαδίας τῇ τότε καλουμένῃ Σκορτᾷ, ἣτις κατεῖχετο ὑπὸ φιλοπολέμου σλαβικῆς φυλῆς· αὕτη δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Ταυγέτου οἰκοῦντες Μελιγγοὶ ἦσαν τὰ μόνα λείψανα τῶν Σλάβων ἐπιδρομῶν ὅτινες ἐγκατέστησαν ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχομένων τῶν μέσων αἰώνων. Ἦτο δὲ σημαντικώτατον διὰ τοὺς Γάλλους νὰ κρατῶσιν ἀνοικτὴν τὴν συγκοινωνίαν αὐτῶν κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην ἐκ τῶν ἐδρῶν αὐτῶν ἐν τοῖς δυτικαῖς παραλίοις τῆς χερσονήσου πρὸς τὰ ἐνδότερα καὶ τὰς ἀνατολικὰς χώρας· ἐπὶ τούτῳ δὲ τῷ σκοπῷ τὰ δύο ταῦτα φρούρια ἐκδομήθησαν ἐν θέσει κραταιαῖς, ἡ μὲν Ἀκοβα πρὸς τὴν Ἡλίδα, ἡ δὲ Καρύταινα πρὸς τὴν Ἀρκαδίαν ἢ Μεσαρέαν, ὡς αὕτη τότε ἐκαλεῖτο. Ἐν τῷ νοτίῳ μέρει τῆς χώρας ταύτης ἡ βαρωνεῖα τῆς Βελιγοστῆς ἐφρουρεῖ τὰς πρὸς τὴν Μεσσηνίαν προσελεύσεις, ἡ δὲ τοῦ Νικλίου τὰς πρὸς τὴν Λακωνίαν· ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸ μὲν Γεράκι κατὰ τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ ὄρους Πάρνωνος ὠρθοῦτο πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Μονεμβασίας, ἡ Γριτζένα κατεῖχε τὰς ὄρεινὰς χώρας τῆς Μεσσηνίας καὶ ὁ Πασσαβάς, ὁ μάλιστα πάντων ἀπικισμένος, κείμενος εἰς οὐ μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ Γυθείου, τοῦ ἀρχαίου λιμένος τῆς Σπάρτης, ἐκράτει τοῦ λακωνικοῦ κόλπου καὶ τῆς κυριωτάτης διὰ τῆς ἀλύσεως τοῦ Ταυγέτου διόδου, δι' ἧς ἦτο δυνατὴ ἡ μετὰ τῆς Καλαμάτας συγκοινωνία. Πλὴν δὲ τούτων ἐγκαθιδρύθησαν διάφοροι ἐκκλησιαστικαὶ βαρωνεῖαι, ὧν ἐκάστη κατεῖχε τέσσαρα τιμᾶρια· τρία δὲ ἄλλα ὠρίσθησαν διὰ τὰ στρατιωτικὰ τάγματα, ὧν οἱ μὲν Ναΐται ἔλαβον χώρας ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ Ἡλίδι, οἱ δὲ ἱππόται τοῦ ἀγίου Ἰωάννου καὶ τὸ Τευτονικὸν τάγμα χώρας κειμένας παρὰ τὸν μεσσηνιακὸν κόλπον. Οἱ κάτοχοι τῶν τιμαρίων τούτων ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ τελῶσι στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ὁμοίως ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τιμαριούχοι, μόνον δὲ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς ὑποχρεώσεως τῆς φρουρᾶς. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν ἀνεγνωρίζετο ὡς ὁ προῦ-

χων τῆς ἡγεμονίας, θνήσκοντος δὲ τοῦ πρώτου βαρῶνου τῆς πόλεως ταύτης, ἀνελάμβανε τὴν βαρωναίαν αὐτοῦ προστιθεμένην εἰς τὰ ὀκτὼ τιμάρια ἅτινα ἤδη εἶχον ὀρισθῆ αὐτῷ.

Ὁ Γοδοφρέδος Βιλλαρδουῖνος ἀπέθανε τῷ 1218, διεδέξατο δ' αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος τῶν δύο υἱῶν του, Γοδοφρέδος ὁ Β'. Ὁ πρίγκιψ οὗτος εἶχε νυμφευθῆ ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὴν Ἀγνὴν Κουρτεναί, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωμανίας Πέτρου, ἣτις καὶ μετέβαινε, συνοδουμένη ὑπὸ τῆς μητρὸς της, τῆς αὐτοκρατειράς Ὑολάνθης, ἐκ Βρενδησίου εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅτε δ' ἀφίκοντο εἰς τὴν λιμένα τοῦ Κατακόλου κατὰ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐδεξιώθη αὐτὰς φιλίως Γοδοφρέδος ὁ Α', ὁ γάμος μεταξὺ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου ἐτελέσθη πρὶν ἢ αἱ ἡγεμονίδες προχωρήσωσιν εἰς τὸν δρόμον των. Συνέπεια δὲ τοῦ γάμου τούτου ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος ἀναγνώρισις τοῦ Γοδοφρέδου Β', ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, ὡς πρίγκιπας τῆς Ἀχαΐας· οὗτος δ' ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τῆς οἰκογενείας του ὁ ποιησάμενος χρῆσιν νόμιμον τοῦ τίτλου τούτου, ὃν ὁ πατὴρ αὐτοῦ οὐδέποτε ἔφερεν. Ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ κατηναλώθη εἰς ἀγῶνα μετὰ τῆς ἐκκλησίας, ἐπαπειλούμενον ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ προκατόχου του. Τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῶν φεουδαλικῶν κρατῶν τῆς ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας ἐν γένει διερρυθμίσθησαν ἐν παρλαμέντῳ συνελθόντι τῷ 1210 ἐν Ῥαβεννίκῃ περὶ τὰ νότια τῆς Θεσσαλίας κατὰ τρόπον λίαν εὐνοϊκὸν πρὸς τὰς ἀζιώσεις τῆς παπικῆς ἑδρας· ἀλλ' ὁ Γοδοφρέδος Α' ἀπεποιήθη νά ἀναγνωρίσῃ τὴν σύμβασιν ταύτην καὶ ἄλλως δ' ἐφάνη διαθεμιμένος νά περιορίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐκκλησίας ἐν ταῖς κτήσεις αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅτε ὁ διάδοχος αὐτοῦ ἐκάλεσε τοὺς βαρῶνους αὐτοῦ ὅπως παράσχωσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς κατακτήσεως τῆς χερσονήσου, ὁ κληρὸς ἀπεποιήθη νά ανταποκριθῆ εἰς τὰς ἀζιώσεις αὐτοῦ, κηρύττων ὅτι δὲν ὑπεχρεῦτο εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ὅτι τὰ τιμάρια αὐτοῦ ἐξῆρτηντο ἀπὸ μόνου τοῦ Πάπα. Ἀλλ' εἰς τὴν ἄρνησιν ταύτην Γοδοφρέδος ὁ Β' ἀντέταξε τὴν δήμευσιν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκκλησιαστικῶν κτήσεων ὅπως δὲ δεῖξῃ τὸ ἀφιλοκερδὲς τῆς τοιαύτης αὐτοῦ ἐνεργείας μετεχειρίσθη τὰς ἐξ αὐτῶν προσόδους ὅπως κτίσῃ τὸ φρούριον Χλεμουτζι ἐπὶ θέσεως ὀχυρᾶς κατὰ τὸ δυτικώτατον ἀκρωτήριον τῆς ἀκτῆς τῆς Ἡλιδος. Τὸ φρούριον δὲ τοῦτο, εἰς οὗ τὴν ἀνέγειρον ἐχρειάσθησαν τρία ἔτη, ἀπέβη θέσις ὑψίστης σημασίας διὰ τὴν ἡγεμονίαν, καθότι ἔκειτο πλησιέστατα τῆς Ἀνδραβίδας, τῆς ἑδρας τῆς κυβερνήσεως, πρὸς δὲ ἐκράτει τοῦ λιμένος τῆς Γλαρέν-

τζας, ἣτις ἦτο τὸ ἐγγύτατον σημεῖον διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν ἐν Μωρέᾳ Φράγκων μετὰ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Ὁ Γοδοφρέδος ἀφορίσθη ἐπὶ ταύτην αὐτοῦ τῇ πράξει, ἀλλὰ καθ' οὓς χρόνους ἡγήθη τὸ Χλεμουτζι ἡ θέσις τῆς λατινικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορίας κατέστη οὕτως ἐπισημὴ ὥστε ἀμφότερα τὰ μέρη ἐπέισθησαν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συμφιλίωσης, ὁ δὲ Πάπας Ὁνώριος ὁ Γ' ἠυδόκησε νά ποσῶρῃ τὸν ἀφορισμὸν καὶ οἱ ἐπίσκοποι συγκατένευσαν εἰς ἐκτέλεσιν τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων ἐπὶ τῷ ὄρει τῆς εἰς αὐτοὺς ἀποδόσεως τῶν τιμαρίων των. Ἄλλο δὲ μέγα συμβᾶν τῆς ἡγεμονίας τοῦ Γοδοφρέδου Β' ὑπῆρξεν ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ἔτει 1236 στρατεία, ὅπως ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν ταύτην κατὰ τῶν προσβολῶν δι' ὧν ἠπειλεῖτο ὑπὸ τῶν ἠνωμένων στρατιῶν τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων. Ἐν τούτῳ δ' ὑπῆρξεν εὐτυχῆς, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες εἰς μάτην ἠγωνίσθησαν νά κατάσχωσι τὰ πλοῖα ἐφ' ὧν ἐπεβιάσθησαν αἱ στρατιαὶ αὐτοῦ, οὕτω δ' ἠδυνήθη νά ποδιβάσῃ αὐτὰς σώας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Πρὸς ἀμοιβὴν δὲ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης Βαλδουῖνος ὁ Β', ὁ ὕστατος τῶν ἐν Βυζαντίῳ Λατίνων αὐτοκρατόρων, ὅστις ἦτο γυναικάδελφος αὐτοῦ, παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους κυριαρχίαν, ὁ δὲ Πάπας ἔδωκεν αὐτῷ τὸ δικαίωμα νά μεταχειρισθῆ μέρος τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσόδων τῆς ἡγεμονίας πρὸς διατήρησιν ἑκατὸν ἰππέων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπηρετούντων τῷ αὐτοκράτορι. Οὕτω δὲ διὰ διαφόρων τρόπων ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἡ Πελοπόννησος ἔτεινε νά καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς τῶς κατεῖχεν ἡ πόλις ἐκείνη, καθόσον τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἠῤῥξανε ταχέως ἡ σημασία ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὴν ὁσημέραι αὐξοῦσαν παρακμὴν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀπέθανε δὲ ὁ Γοδοφρέδος Β' τῷ 1245 ἄρξας τριάκοντα ἑπτὰ ἔτη· ἀποθανόντα δὲ ἄτεκνον διεδέξατο αὐτὸν ὁ νεώτερος αὐτοῦ ἀδελφὸς Γουλιέλμος.

Ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος, ὁ τρίτος καὶ μέγιστος πρίγκιψ τοῦ οἴκου τούτου, εἶχε γεννηθῆ ἐν Καλαμάτῃ καὶ ἐπομένως ἦτο ὁ πρῶτος τῆς γενεᾶς ὅστις ἠδύνατο νά κληθῆ Ἕλληνας ἐκ γενετῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠδύνατο νά ζωίσῃ τὴν πίστιν τῶν Ἑλλήνων του ὑπηκόων, ἄτε τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του γεννηθέντος ἐν Γαλλίᾳ. Ἐλάλει δ' οὗτος καὶ τὴν ἐλληνικὴν, τοῦθ' ὅπερ δὲν δύναται νά μαρτυρηθῆ καὶ περὶ τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ ἡγεμόνων (*). Μόλις δ' ἀνέλαβε τὸν θρόνον καὶ προσέβη εἰς συμπλήρωσιν τῆς

(*) Ἐν τῷ ἑλληνικῷ Χρονικῷ (στ. 2805) γίνεται ῥητικῶς λόγος περὶ τοῦ Γουλιέλμου, ὅτι, λαλῶν πρὸς τὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον μετὰ τὴν ἐν Πελαγονίᾳ μάχην, ἀπεκρίθη αὐτῷ ἑλληνιστί·

* (1) πρίγκιπας ὡς φρόνιμος Ῥωμαῖκα τὸν ἀπεκρίθη.

κατακτήσεως τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ὄχυρά πόλις τῆς Μονεμβασίας, κειμένη βορείως τῆς Μαλέας, εὑρίσκειτο ἔτι ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Ἑλλήνων ἐντεῦθεν δὲ ἡ θέσις αὐτῆ ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἀντικείμενον τῆς προσβολῆς αὐτοῦ. Τὸ ἀπότομον τῶν βράχων ἐφ' ὧν ἦτο ἐκτισμένη καθίστανεν αὐτὴν φρούριον ὀχυρότατον· ἐπειδὴ δ' ἔκειτο ἐπὶ νήσου ἐνούμενης μετὰ τῆς γῆς διὰ γαφύρας, ἦτο δυσάλωτος ἄνευ τῆς βοήθειας στόλου· ὡς ἐκ τούτου δὲ ὁ Γουλιέλμος ἀπετάθη πρὸς τοὺς Βενετούς, ἐξαιτούμενος τὴν ἐκ θαλάσσης βοήθειαν, διὰ δὲ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν ἠνάγκασε μετὰ τρία ἔτη τὴν πόλιν νὰ συνθηκολογήσῃ (1248 μ. Χ.). Μετὰ δὲ ταῦτα ὑπέταξε τοὺς ἀδαμάστους ὀρεινοὺς τοῦ ἀκρωτηρίου Ταινάρου καὶ ἔκτισε τὸ φρούριον τῆς Μεγάλης Μάνης ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χώρας αὐτῶν (1). τέλος δὲ, ὅπως συγκρατῆ τὴν ἀνεξάρτητον σλαβικὴν φυλὴν τῶν Μελιγγῶν, ὅτινες κατέκρουσαν τὰς τραχείας τοῦ Ταυγέτου ἀπορρώγας, ἴδρυσεν τὴν πόλιν καὶ τὸ φρούριον τοῦ Μιζιθρᾶ ἢ Μισθρᾶ ἐπὶ προεχούσης τινὸς ἄκρας κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς κοιλάδος τῆς Σπάρτης. Ἡ γενομένη ἐκλογὴ θέσεως ὀχυρᾶς καὶ ἡ πολλὴ ἔκτασις τῶν ὀχυρωμάτων μαρτυροῦσι περὶ τῆς σημασίας ἣν ὁ κατακτητὴς ἀπέδιδεν εἰς τὸ ἔρμα τοῦτο· καὶ πράγματι δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τι ἀντίστοιχον τοῦ Χλεμουτζίου κατὰ τὴν ἀντίθετον γωνίαν τῆς Πελοποννήσου, ὥστε τὰ δύο φρούρια ἑμοῦ ἐξησφάλιζον εἰς τοὺς Φράγκους τὴν κατοχὴν τῆς χώρας. Ἐνθυμίζει δ' ἡμῖν τὸ γεγονός τοῦτο τὴν συμβουλήν τὴν δοθεῖσαν πρὸς Φίλιππον τὸν υἱὸν τοῦ Δημητρίου διὰ τῆς παρακελεύσεως νὰ καταλάβῃ τὴν Ἰθώμην καὶ τὸν Ἀκροκόρινθον, ἀφ' ὧν θέλει κρατεῖ οὕτως εἰπεῖν διὰ τῶν κερμάτων τὴν βουὴν Πελοπόννησον (2). Ἐξασφαλίζων δ' οὕτω τὰς ἰδίας αὐτοῦ κτήσεις ὁ Γουλιέλμος ἔσπευσε νὰ ἐνωθῆ μετὰ τῶν περὶ τὸν ἅγιον Λουδοβίκου σταυροφόρων, οὓς ἔφθασεν ἐν Κύπρῳ. Ἀλλὰ μετὰ τινα χρόνον ἀπεχώρησε τῆς συστρατεύσεως, φέρων ὡς λόγον τὸν κίνδυνον τὸν ἐπικειλούμενον ἐκ μακρᾶς ἀπὸ τῶν κτήσεών του ἀπουσίας. Οὐχ ἦττον δ' ἐπέτυχε διὰ τῆς πονηρίας τῆς χαρακτηριζούσης πάσης τὰς ἐνεργείας τῶν Βιλλαρδουίνων νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ δεσπότη, οὐ ἀνεγνώριζεν ὡς Γάλλος εὐπατρίδης τὴν ἐπικυριαρχίαν, τὸ δικαίωμα τοῦ κόπτειν νομίματα, ὅπερ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου καὶ ἐξῆς ἐξήσκησαν οἱ ἡγεμόνες τῆς Πελοποννήσου. Οὕτω δὲ τὰ φραγκικὰ *τορνέσια* ἐκυκλοφόρουν ἐν τῇ

Πελοποννήσῳ ἐν ταύτῳ μετὰ βυζαντιακῶν καὶ βενετικῶν νομισμάτων. Τέλος δ' ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῷ μεγαλείῳ τῆς θέσεως αὐτοῦ, ἐπεχείρησε νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἰσχύν αὐτοῦ καὶ ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου καλῶν τὸν Γουίδωνα Δελαρός, ὅστις εἶχε διαδεχθῆ τὸν θεῖον αὐτοῦ Ὅθωνα, τὸν μέγαν κύριον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως προσκυνήσῃ αὐτὸν αὐτοπροσώπως· ὅτε δ' οὕτως ἀπεποιήθη νὰ πράξῃ τι πλεον ἢ νὰ πληρώσῃ τιμαριωτικὸν χρέος ὅπερ ὤσειλε διὰ τὸ τιμᾶριον τοῦ Ἄργους καὶ τοῦ Ναυπλίου, καὶ ἔλαβε τὴν συνδρομὴν διαφόρων τῶν πρὸς ἄρκτον τοῦ ἰσμοῦ ἀρχόντων, πρὸς δὲ καὶ τὴν τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Γοδοφρέδου, τοῦ κυρίου τῆς Καρυταίνης, ὅστις ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Γουλιέλμου καὶ εἰς τῶν ὑποτελῶν αὐτῷ βαρῶνων, τότε ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἀχαΐας ἐπορεύθη κατ' αὐτοῦ καὶ ἐνίκησε τὴν στρατιὰν τῶν συμμάχων ἐν τῷ στενῷ τοῦ Καρυδίου μεταξύ Μεγάρων καὶ Θηβῶν. Ὁ δὲ Γουίδων ἠναγκάσθη νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὴν ἐν Νικίῳ αὐλὴν τοῦ ἀντιπάλου του, ἐνθα συνῆλθε συνέδριον πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, ὅπερ μετὰ πολλὰς συζητήσεις ἀνετέθη εἰς τὴν διαίτησίαν τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου.

Οὕτως ἡ φραγκικὴ ἡγεμονία τοῦ Μωρέως ἐφθασεν εἰς τὸ ἄωτον τῆς δυνάμεως αὐτῆς. Καὶ οἱ μὲν βαρῶνοι ἐγκαθιδρύθησαν ἐν φρουρίαις ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν ἠρξάτο δ' ἐπικρατοῦσα ἀπανταχοῦ ἡ ἀσφάλεια καὶ ἀνεπτύχθη ζωηρὸν ἐμπορίον ἐν τε τῇ χερσονήσῳ καὶ μετὰ ξένων ἐθνῶν, τὰ δὲ δημόσια ἔσοδα, χωρὶς νὰ εἶνε βαρῆα εἰς τὸν λαόν, ἐπήρουν οὐ μόνον διὰ τὰς καθημερινὰς δαπάνας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν ἔρμμάτων, οἷα τοῦ Μισθρᾶ, καὶ πολυδαπάνων οἰκοδομῶν οἷα ἡ ἐν Ἀνδραβίδᾳ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἧτις προωρίσθη ὡς μασωλεῖον τοῦ οἴκου τῶν Βιλλαρδουίνων. Ἐν δὲ τῇ αὐλῇ τοῦ ἡγεμόνος συνήρχοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ βαρῶνοι πρὸς τέλεσιν τῶν ἵπποδρομιῶν τῶν καλουμένων *τορνεμέδων*, ὅτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μεσαιωνικὴ τις ἀναβίσις τῶν ὀλυμπικῶν ἀγώνων ἐπ' ἴσης δ' αὐτότε ἐφοίτων ἀθροοί, ὡς πρὸς σχολὴν τινα τῆς ἵπποτικῆς ἀριστοκρατίας, οἱ νεαροὶ ἐκ Γαλλίας εὐπατρίδαι, οὕτως ὥστε ἡ γαλλικὴ γλῶσσος ἡ λαλουμένη αὐτόθι ἐλέγετο ὅτι ἦτο ἐξ ἴσου καθαρὰ ὡς καὶ ἡ τῶν Παρισίων. Οὐδ' εἶχον οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων ἐγκατοίκων ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀφορμὰς νὰ θρηνώσι τὴν μεταβολὴν τῆς διοικήσεως. Οἱ μὲν νόμοι αὐτῶν καὶ τὰ κριτήρια, ἅτινα ἦσαν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἀνώτερα τῶν τῶν Φράγκων, ἐξηκολούθουν ὑριστάμενα, πολλὰ δὲ τῶν τοπικῶν αὐτῶν προνομίων ἔμειναν σεβαστὰ, αἱ δὲ γαῖαι ὧν ἐγένοντο κτήτορες οἱ ἐπὶ ἡλυδες ἦσαν τὸ πλεῖστον ἢ αὐτοκρατορικὰ κτήματα ἢ ἰδιοκτησία ἐκείνων ὅτινες εἶχον ἐγκαταλίπει τὴν χώραν, οἱ δὲ ἄστοι τῶν πόλεων διετήρησαν τὰς ἰδίας αὐ-

(1) Ὁ Leake (Peloponnesiaca σ. 142) τοποθετεῖ τὴν Μεγάλην Μάνην κατὰ τὸν λιμένα Quaglio ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἀκτῶν τῆς χερσονήσου· ἀλλ' ὁ Buchon (Livre de la Conquête σ. 95 ἐν σημ.) πιθανῶς ἔχει μάλλον δίκαιον πιστεύων ὅτι αὕτη ἔκειτο κατὰ τὸ Τηγάνι, ἀκρωτήριο κειμένον πρὸς τὸν μεσσηνιακὸν κόλπον.

(2) Στράβων 356.

τῶν κτήσεις, ἐκοινωνοῦν δ' ἐλάχιστα πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Δύσεως ἄρχοντας, οἵτινες ἤδρευον ἐν ταῖς κατ' ἀγροῦς χώραις. Ἀφ' ἐτέρου δέ, ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῶν Βυζαντινῶν ὁ λαὸς καθόλου ἐπιέζετο μεγάλως ὑπὸ τῶν ἐπαρχιακῶν εὐγενῶν καὶ μεγάλων γαιοκτημόνων ἢ ἀρχόντων, ὡς οὗτοι ἐκαλοῦντο, ὁ ζυγὸς τούτων κατέστη ἤττον βαρὺς ἕνεκα τῶν ἐπιδρομῶν, στερησάντων αὐτοὺς μεγάλου μέρους τῶν κτήσεων αὐτῶν. Εἰς δὲ τὰ σλαβικὰ φύλα ἐπετρέπη νὰ πολλαμπάνωσι τῶν προνομίων τῶν εἰς αὐτὰ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων κεχορηγημένων.

Ἄλλ' ἀτυχῶς ἅπαν τοῦτο τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ εὐτυχία ἠφανίσθησαν διὰ μιᾶς μόνης πνοῆς. Ἐν ἔτει 1259 ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Μιχαὴλ Β' δεσπότη τοῦ Ἡπείρου, ὅστις κατὰ τούτους τοὺς χρόνους διωργάνου συμμαχίαν τῶν ἑλληνικῶν καὶ φραγκικῶν κρατῶν τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος ὅπως ἀνταχθῆ εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν, ἡ δὲ δύναμις αὐτοῦ ἤρξατο λαμβάνουσα διαστάσεις ἀπειλητικὰς. Οὕτω δ' ἐκραγέντος τοῦ πολέμου, ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀχαΐας, συμπαρσύρθη εἰς αὐτὸν, καὶ ὁ Βιλλουρδουῖνος ἤγαγε τὸ ἄθος τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ εἰς βοθηϊαν τοῦ πενθεροῦ του. Τῶν δυνάμεων ἃς ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἀντέταξε κατὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ δεσπότη τοῦ Ἡπείρου ἠγεῖτο ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννης, στρατηγὸς δεξιῶς, τὰ δὲ δύο στρατεύματα συννητήθησαν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Πελαγονίας ἐν τῇ ἄνω Μακεδονίᾳ. Κατὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην οἱ σύμμαχοι ὑπέστησαν καταστρεπτικὴν ἤτταν. Οὐ μόνον οἱ εὐγενέστατοι τῶν ἀρχόντων τοῦ Μωρέως ἐφρονεῦθησαν, ἀλλ' ἠχμαλωτίσθη καὶ αὐτὸς ὁ Βιλλαρδουῖνος ἀναγκωρισθεὶς ἐν τῷ κρυψῶνι, εἰς ὃν εἶχε καταφύγει, ἐκ τῶν προεχόντων αὐτοῦ ὀδόντων, τοῦθ' ὅπερ ἦτο τὸ ἰδιάζον αὐτοῦ χαρακτηριστικόν. Οὐδὲ ἠδύνατο νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας χειροτέρας τῶν τοῦ Μιχαὴλ Η' ἡγεμόνος πονηροῦ, φιλοδόξου καὶ ἀσπλάχνου. Ἐπὶ τρία δ' ἔτη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁπίων οἱ Ἕλληνες ἀπέκτησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατεῖχετο ὡς αἰχμάλωτος, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ ὅλη ἐπαρχία τοῦ Μωρέως ἠδύνατο νὰ ποσπασθῆ ἀπ' αὐτοῦ ὡς λύτρον. Κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ χρόνου τούτου, τῷ 1262, ἠλευθερώθη ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς εἰς τοὺς Βυζαντινούς παραχωρήσεως τῆς Μονεμβασίας, τῆς Μεγάλης Μάνης καὶ τῆς νεοκτίστου πόλεως Μιστραῖ, διὰ τῆς ἀπωλείας τῶν ὁπίων ἡ ἡγεμονία καθίστατο διὰ ἀρκῶς ἀνάπηρος. Θὰ ἦτο δι' ἀμφοτέρα τὰ μέρη ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ καλλίτερον ἂν ὁ Βιλλαρδουῖνος ὑπεχώρει εἰς τὴν πρώτην ἀπαιτήσιν τοῦ ἀντιπάλου του. Ἀντὶ δὲ τούτου ἀπὸ τοῦδε ὑπῆρχον δύο δυνάμεις ἐν Πελοποννήσῳ, Ἕλληνες καὶ Φράγκοι, ἡ δὲ χώρα διαρκῶς ἐξηρημοῦτο ὡς ἐκ

τῶν ἀγῶνων τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων ἰδίως δὲ δεινὰ ἔπαθεν ἡ Ἀρκαδία ὑπὸ τῶν εἰςβαλλουσῶν στρατιῶν. Ἄλλ' εἰ καὶ οἱ ἐγχώριοι ἦσαν οἱ μᾶλλον ὑποφέροντες, οἱ Φράγκοι ὅμως εὐρέθησαν σὺν τῷ χρόνῳ ἐξημιωμένοι, ἐπειδὴ οἱ ὑπήκοοι αὐτῶν, ὄντες τὸ πλεῖστον Ἕλληνες, ἦσαν πάντοτε πρόθυμοι νὰ μεταστῶσι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ὀργανισμὸς αὐτῶν ἐξησθένησεν ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς καταστροφῆς πολλῶν εὐγενῶν ἐν τῇ κατὰ Πελαγονίαν μάχῃ, πολλὰ τῶν τιμαριῶν περιῆλθον εἰς χεῖρας γυναικῶν. Ἀνευῶθη δ' ὁ ἀγὼν βραχὺ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Γουλιέλμου, καὶ κατὰ πρῶτον ἐφάνη ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐμελλον νὰ γείνωσι πάλιν κύριοι τῆς ὅλης χερσονήσου, ἅτε ἀπώθησαν τοὺς πολεμίους αὐτῶν εἰς τὴν ἐν Ἡλιδι ἐστίαν των, καταστρέψαντες καθ' ὁδὸν τὴν διάσημον μονὴν τῶν Βενεδικτίνων καὶ τὴν γοθθικὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας ἐν Ἴσοβᾳ κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλφειοῦ¹), πολιορκήσαντες δὲ καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν τῶν Φράγκων, τὴν Ἀνδραβίδα. Ἄλλ' ὁ τροχὸς τῆς τύχης μετεστράφη, καὶ οἱ Φράγκοι ἐνίκησαν ὕστερον δύο ἀξιολόγους μάχας, τὴν μὲν ἐν Πρινίτζᾳ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν, τὴν δὲ ἐν τῷ στενῷ τοῦ Μακρυπλαγίου, τοῦ ἄγοντος ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας εἰς τὴν πεδιάδα τῆς ἄνω Μεσσηνίας. Οὕτως ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποκατέστη ἡ ἰσορροπία καὶ ἐγένετο εἰρήνη. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου νέος παράγων παρουσιάζεται ἐν τῇ πολιτικῇ τῆς χώρας, σπουδαίως ἐπιδράσας ἐπὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἡγεμονίας καὶ καταστήσας αὐτὴν κατὰ μέγα μέρος ὑπήκοον ἄλλῃς δυνάμεως. Ὁ δὲ νέος οὗτος παράγων ὑπῆρξεν ἡ σχέσηις αὐτῆς πρὸς τὸν οἶκον τῶν Ἀνδρηγαυῶν.

[Ἐπεται τὸ τέλος.]

**Λ.

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ

[Πολωνικὸν διήγημα]

Ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἀσθενὲς, καχεκτικόν. Αἱ γραῖαι γειτόνισσαι περὶ τὴν κλίνην τῆς λεχοῦς συναθροισθεῖσαι ἔσειον τὴν κεφαλὴν θεωροῦσαι τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδίον. Ἡ σύζυγος τοῦ σιδηρουργοῦ ἤρξατο παρηγοροῦσα τὴν ἀσθενῆ οὕτως:

— Αἶ, εἶπε, θ' ἀνάψω ἐν' ἁγιοκέρει, γιὰτι βλέπω, συμπεθέρα, πῶς ἡ δουλειά σου εἶναι τελειωμένη. Κάνε ταῖς ἐτοιμασίαις σου διὰ τὸν ἄλλον κόσμον· πρέπει νὰ πάγω νὰ φωνάξω τὸν παπᾶ γιὰ νὰ σοῦ συγχωρήσῃ ταῖς ἀμαρτίας σου.

— Ναί! προσεῖπεν ἄλλη τις, καὶ τὸ μικρὸν πρέπει νὰ τὸ βαφτίσωμε τὸ γρηγορώτερον· δὲν θὰ ζήσῃ ὡς ποῦ νὰ φθάσῃ ὁ παπᾶς! Φοβοῦμαι

¹ Περὶ τῶν ἐρειπίων ταύτης ἴδ. Leake Travels in the Morea. Τόμ. Β. σ. 87-88.